

УДК 94(477.83):343.2:622.276
DOI: 10.24919/2312-2595.6/48.228492

Богдан ЛАЗОРАК

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (istoryk_@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1551-2629>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/F-9118-2018>

Назар ЗАБОЛОЦЬКИЙ

здобувач інституту прокуратури та кримінальної юстиції, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, вул. Пушкінська, 104Е, м. Харків, Україна, індекс 61023 (n.d.zabolotskyv@nlu.edu.ua)

Бібліографічний опис статті: Лазорак, Б., & Заблоцький, Н. (2021). Нафтове право і кримінальні порушення «Східницької Каліфорнії». *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 6/48, 224–254. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.6/48.228492>.

НАФТОВЕ ПРАВО І КРИМІНАЛЬНІ ПОРУШЕННЯ «СХІДНИЦЬКОЇ КАЛІФОРНІЇ»

Анотація. *Мета статті* – дослідити найпотемніше кримінальне середовище «Східницької Каліфорнії», яка, будучи одним із найвіддаленіших центрів добування «чорного золота», привертала увагу сотні відомих фінансових аферистів імперії Габсбургів, організованих злочинних груп. **Методологія дослідження** спирається на принципи історизму, системності, об'єктивності, а також на методи історіографічного аналізу та синтезу. **Наукова новизна** статті полягає у спробі дослідження кримінальних злочинів, які відбувалися на території «Східницької Каліфорнії». **Висновки.** Аналізована проблема почала вивчатися на науковому

© Богдан Лазорак, Назар Заблоцький, 2021

рівні. Тоді історики намагалися показати, що у XIX – на початку XX ст. нафта була об'єктом кричущих суперечок в суспільстві, причиною світових криз, численних воєн, міжнаціональних повстань, миттєвого багатства та джерелом прибутку для кримінального світу, який докола нафтового бізнесу зумів організувати дієву павутину тіньового бізнесу, меншою мірою пов'язаного із автохтонним населенням провінції. Досліджено, що на початку XX ст. в околицях Східниці з'являлися організовані злочинні групи, які займалися винятково розбоєм місцевого населення, грабуванням бухгалтерії нафтових шибів, відділень ошадних кас тощо. Зокрема, чимало викрадень стосувалося безпосередньо обладнання для нафтового промислу, яке було дуже дорогим, продавалося у східницьких спеціалізованих магазинах. Віднайдено чимало фактів, які вказують на існування серед «промислових банд» неписаного звичаєвого права, яке в основному базувалося на принципі мовчання та кровній помсті.

Простежено, що збільшення видобутку роци, тіньове накопичення капіталів, таємний транзит, грошові махінації, втрати від пожеж, безвідповідальність працівників, невиплачені зарплати та сотні інших прецедентів стали джерелом для появи судових суперечок, які, зі свого боку, були життєвим полем для модного адвокатського бізнесу, який на тлі нафтового промислу, а тим більше жорсткої податкової системи все більше адаптувався до промислових умов «Східницької Каліфорнії».

Ключові слова: економічна криза; чорне золото; «Східницька Каліфорнія»; світова криза; тіньовий бізнес; імперія Габсбургів.

Bogdan LAZORAK

PhD (History), Associate Professor, Department of World History and Special Historical Disciplines, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (istoryk@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1551-2629>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/F-9118-2018>

Nazar ZABOLOTSKYY

External Doctoral Student, Institute of Public Prosecution and Criminal Justice, Yaroslav Mudryi National Law University, 104E, Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine, postal code 61023 (n.d.zabolotskyy@nlu.edu.ua)

To cite this article: Lazorak, B., & Zabolotsky, N. (2021). Naftove pravo i kryminalni porushennia «Skhidnytskoi Kalifornii» [Oil law and criminal violations in "Skhidnytsia California"]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 6/48, 224–254. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.6/48.228492> [in Ukrainian].

OIL LAW AND CRIMINAL VIOLATIONS IN "SKHIDNYTSIA CALIFORNIA"

Summary. The purpose of the article – is to study the most secret criminal environment of "Skhidnytsia California" – one of the most remote centres of oil extraction attracting the attention of hundreds of well-known financial swindlers in the Habsburg Empire as well as organized criminal groups. The research methodology is based on the principles of historicism, systematics, objectivity as well as methods of historiographical analysis and synthesis. The scientific novelty of the article is an attempt to research criminal offenses that took place in the Skhidnytsia area. Conclusions. The analyzed problem has attracted scientific interest. The historians tried to show that in the XIX – early XX centuries oil became the subject of blatant controversy in society, the cause of global crises, numerous wars, international exile, instant wealth and a source of profit for the criminal world, which managed to organize an effective web of grey economy around the oil business less associated with the indigenous population of the province. The authors show that organized criminal groups appeared in the vicinity of Skhidnytsia in the early twentieth century and they were engaged exclusively in robbery of the local population, robbery of oil rigs, branches of savings banks, etc. In particular, many thefts were directly related to oilfield equipment, which was very expensive and sold in Skhidnytsia specialty stores. Many facts have been found which indicate to the existence of unwritten customary law among "industrial gangs" mainly based on the principle of silence and blood revenge.

The authors traced that increased of brine production, shadow capital accumulation, clandestine transit, money laundering, fire losses, employee irresponsibility, unpaid wages and hundreds of other precedents were the source of litigation, which in turn were a living field for the fashionable legal business, which against the background of

the oil industry, and even more so the rigid tax system was increasingly adapted to industrial conditions of "Skhidnytsia California".

Key words: *economic crisis; black gold; "Skhidnytsia California"; world crisis; shadow business; the Habsburg Empire.*

Постановка проблеми. У літературі добре відомо, що економіка Австро-Угорщини розпочала серйозно зростати з відкриттям у Королівстві Галичини та Лодомерії численних покладів нафти в середині 50-х рр. XIX ст. і розробкою нових бізнесових схем з її реалізації за кордоном, передовсім у Німеччині, Франції, Бельгії, Російській імперії. Поява капіталістичних інституцій у провінції (нафтових концернів, акціонерних компаній, картелів тощо) сприяла культурній модернізації таких провінційних містечок, як Борислав, Дрогобич, Трускавець, і водночас цілком змінила «йосифінський ритм» життя у таких карпатських селах, як Мражниця, Східниця, Урич та ін. Автомобілі, нові дороги, телеграф, залізниця, заклади освіти, адвокатські кантори, і, зрештою, щоденний гуркіт парових машин у тисячах нафтових шибів нагадували ритм каліфорнійського нафтового світу, який контрастно вирізнявся у Галичині, навіть стосовно до таких великих міст, як Львів, Варшава чи Краків. Щоправда, поряд із модерними новинами в промисловості краю, збільшенням числа іноземних компаній та концернів, в «Галицькій каліфорнії» змінюється і соціальне середовище мешканців, значна частина яких, уникаючи важкої праці у видобутку нафти, практично монополізувала невиробничу сферу, що не завжди керувалася законами «австрійської феміни».

Мета статті – дослідити найпотаємніше кримінальне середовище «Східницької Каліфорнії»¹, яка, будучи одним із найвіддаленіших центрів добування «чорного золота», привертала увагу сотні відомих фінансових аферистів імперії Габсбургів, організованих злочинних груп.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи криміногенну ситуацію, яка виникла в Дрогобичі та його околицях на початку січня 1905 р., тобто в часі наростання світової економічної кризи,

¹ Маємо на увазі нафтовий бізнес, який зосереджувався на території Східниці з прилеглими селами Урич, Новий і Старий Кропивники, Смільна та ін.

журналісти газети «*Tygodnik samborsko-drohobycki*» зазначили, що причиною усіх бід місцевого населення є нафта, яка «*одних відправляє поближче до вагонів ропи, а інших – до криміналу*» («*Sdziczenie obuczajów*», 1905, s. 2). Практично від часу зародження нафтового промислу на Дрогобиччині закріпилися і звичай кримінального світу: замовні убивства, розбійні напади, дрібні грабунки та фінансові махінації («*Sdziczenie obuczajów*», 1905, s. 2). Не випадково у жовтні 1899 р. газета «*Kuryer Drohobycki*» повідомляла про те, що два судді в Бориславі та Східниці, які забезпечували судовий процес в регіоні, не справлялися з кількістю справ, що з кожним днем тільки зростала («*Przy naszym Sądzie*», 1899, s. 3). Як виявилось, кримінальних справ в околицях назбиралося стільки, що, скажімо, в кабінеті повітового судді в Дрогобичі кожної доби світилося до пізньої ночі, оскільки він разом із лікарями проводив різноманітні медичні експертизи над убитими («*Przy naszym Sądzie*», 1899, s. 3). Мабуть, саме тому в Дрогобичі за якийсь час було збудовано один із найбільших судів в Галичині на вул. Стрийській, де працювали 30 суддів (Чорновол, 2012, с. 608–609). До слова, від серпня 1900 р. у III-й каденції самбірського суду працював східничанин власник численної нерухомості Альберт Кнауер-молодший, а в 1901 р. – власник східницьких копалень Станіслав Пачешньовський («*Wylosowani sędziowie*», 1901, s. 1). У 1902 р. головними судьями працювали керівник нафтових копалень у Східниці Михайло Громадський та майстер теслярського цеху Ян Ріхль («*Wylosowani sędziowie*», 1902, s. 1), у I-й каденції 1903 р. – майстер-бурильник Зигмунд Бєсядецький та директор нафтових копалень Бернард Клапп («*Wylosowani sędziowie*», 1903a, s. 1), а в III-й – майстер-бурильник Станіслав Червінський («*Wylosowani sędziowie*», 1903b, s. 2). До I-ї каденції 1905 р. було обрано власника нерухомості у Східниці Адама Мадейського («*Wylosowani sędziowie*», 1905a, s. 2), II-ї – директора копалень Юліуша Коппельнера («*Wylosowani sędziowie*», 1905b, s. 2), до III-ї – майстра-бурильника Зигмунда Бєсядецького («*Lista sędziów*», 1905a, s. 2), до IV-ї – на посаді заступника було прийнято Францішека Вахеля, який розглядав справи дітовбивств («*Lista sędziów*», 1905b, s. 2). Справи які вивчали ці

судді впродовж своєї каденції, були такими насиченими подіями, що цілком можуть слугувати для укладання своєрідної хроніки злочинів цієї доби.

Так, 1 грудня 1899 р. дрогобицька газета «*Kuryer Drohobyccki*» повідомляла, що знаний в окрузі 17-річний злодій з с. Тустановичі Михайло Богдан, після відбування п'ятимісячного покарання у самбірській тюрмі почав працювати у Стрию в місцевого єврея, а згодом, викравши у нього 60 золотих римських, утік до м. Борислав («*Michał Bohdan*», 1899, s. 3). Викрадене він упродовж двох днів протратив у публічному домі, після чого одразу відправився до Східниці, де знайшов роботу у місцевого полісмена пана Журавчака («*Michał Bohdan*», 1899, s. 3). Пропрацювавши кілька днів, він 20 листопада 1899 р. викрав у п. Журавчика 83 зл. рин., цінний годинник з ланцюжком, а також рукавички та ін. і відправився до Борислава, де знову за одну ніч потратив викрадене в публічному домі. Наступного дня його впіймала місцева жандармерія і відправила до суду («*Michał Bohdan*», 1899, s. 3).

Відомим східницьким кишеньковим злодієм останньої третини XIX ст. був Сень Дзюфер. Інколи, не маючи харчів, злодій вдавався до пограбувань крамниць, та продуктових складів. Наприклад, у середині грудня 1899 р. парубок викрав у східницького пекаря чимало булочних виробів, з якими утік до с. Підгородці, де проживав його батько. Там його вистежила поліція і привела до суду («*Señ Dziufer*», 1899, s. 3). Коли С. Дзюферу виповнилося 27 років, він влаштувався на роботу до фірми пана Йонаша Кугмеркера, де продовжив дрібні пограбування, але 26 вересня 1905 р., доля жорстоко покарала злодія. Під час завантаження дерева на вагони його придушило важким обладнанням, спричинивши тяжкі ушкодження тіла («*Nieszczęśliwe wypadki*», 1905, s. 3).

Організована група кишенькових злодіїв Івана Горнакевича з Волянки, Францішека Гессдюрфера зі Львова та Майєра Гросса зі Стрия переслідувала людей нафтового краю у тих місцях, де здавалося б ніхто не посміє вчинити гріха. Наприклад, 11 червня 1900 р. під час відпусту в дрогобицькій церкві Пресвятої Трійці серед інших мирян, група обікрала східничанина Сенька Бобешко на суму 20 корон. Загальні ж збитки становили 54 корони не

враховуючи приватних речей і навіть тютюнових файок («Podczas odprustu», 1900, s. 3). Подібний випадок стався у дрогобицькому костьолі 28 січня 1902 р., коли під час чийогось шлюбу 13-літня Павліна Дурнота, викрала з гаманця східничанки Ельжбети Монтоколі 24 корони («Przszła rosiecha», 1902, s. 3).

З наближенням економічної кризи безробітні регіону все частіше вдавалися до подібних правопорушень. Насичений працею ритм життя східничан, безумовно, впливав й на загальну атмосферу в середовищі місцевого населення, яке часто через фінансові негаразди та важку працю вдавалося до сусідської недовіри, відвертої ворожнечі і навіть збройних нападів. Наприклад, 9 грудня 1899 р. серед ночі виникла суперечка між сусідами Владиславом Гадзінським і Йосифом Лучкою, які мешкали у мандардному приміщенні будинку, та Михайлом Рашковським, який мешкав поверхом нижче. Як виявилось, друзі В. Гадзінський та Й. Лучка гучно сперечалися, через що сусід на першому поверсі довго не міг заснути. М. Рашковський піднявся до сусідів і попрохав припинити галас. У відповідь В. Гадзінський вдарив його по голові, при цьому так сильно, що той зомлів та впав на землю. Після цього нападник серйозно поранив безсвідомого М. Рашковського ножем у правий бік. Потерпілого терміново було доставлено до шпиталю, а нападника арештувала жандармерія («W posu 9 b. m.», 1899, s. 3).

У вихідні та святкові дні дрібні злочини у Східниці частішали. Наприклад, на новий 1900 рік східничанин Тимко Гірчак поцупив з одного із возів припаркованих на вулиці зимовий коц («W Schodnicy», 1900, № 3, s. 3). 2 січня власник випадково знайшов викрадене у стайні керівника нафтового шибу пана Кіцили. І хоча Тимко Гірчак працював у пана Кіцили, його все ж було передано в руки жандармерії («W Schodnicy», 1900, № 3, s. 3). Подібний злочин 13 березня 1900 р. вчинили східницькі робітники Владислав Бяла і Юзеф Баран. З фури Маркуса Роттера, припаркованої перед східницьким магазином, вони викрали пакунок із ковдрами на суму 12 корон, після чого зловмисники утекли, а в суді було відкрито розслідування («W Schodnicy», 1900, № 9, s. 3).

Багато правопорушень у Східниці були пов'язані із лісозаготівлею чи продуктом деревообробки, що в основному спрямовувалася на забезпечення нафтового промислу (податок на деревину

був високим, тому вона була дорогою). Щоби уникати грошових оплат, нафтовики часто замовляли дошки у селян, які потайки доставляли викрадений ліс. Скажімо, на початку лютого 1900 р. східничанин Василь Коцко, працюючи на нафтового підприємця пана Лігнера, отримав від нього кошти на придбання дошок для промислу («W Schodnicu», 1900, № 3, s. 3). Щоб зекономити кругленьку суму, В. Коцко звернувся до місцевих фірманів, які за півдарма привезли йому до дому кілька кубів дошок. Про цю махінацію дізнався місцевий жандарм пан Щавінський, який прийшов у дім Коцка здійснити обшук і арешт. Проте В. Коцко взяв у руки сокиру, почав погрожувати жандармові, мовляючи, що *«відрубає йому руки»*. Після того, як із відділку прибуло підкріплення поліції, нападника було роззброєно, арештовано і передано до суду («W Schodnicu», 1900, № 3, s. 3).

Характерною особливістю дрібних східницьких розбишак було, те, що вони не дуже то й боялися місцевої поліції, і навіть вчиняли щодо її працівників розбій. Наприклад, 11 лютого 1900 р. гірничий робітник Войцех Чепіга з невідомих причин напав на східницьких поліціантів Іванчука та Журавчака («W Schodnicu», 1900, № 4, s. 3). В. Чепіга почав бій за допомогою залізної труби, переламавши одному із полісменів руку, а потім утік. Винуватця зловили через кілька годин жандарми, які прибули на підмогу з Борислава («W Schodnicu», 1900, № 4, s. 3).

Найчастіше траплялися крадіжки майна власників нафтових шибів, багатих купців та фінансистів, позаяк їхні приватні каси, вілли та будівлі у Східниці приваблювали не тільки злодіїв, але й численних тимчасових працівників промислу («W Schodnicu», 1900, № 5, s. 3). У 20-х числах лютого 1900 р. Петро Вердак – робітник керівника нафтового шибу пана Збишовського, потайки ввійшов до будинку директора і викрав звідти французький ключ вартістю 7 зл. рин. та дві гасові лампи. Щоправда, зауваживши, що за ним стежать жандарми, миттю викинув вкрадене, і предмету злочину не стало («W Schodnicu», 1900, № 5, s. 3). Зазначимо, що розшук злодіїв попри невеликі розміри Східниці міг тривати від місяця до кількох років. Наприклад, коли 17 березня 1900 р. Ян Пернал викрав із приватного сейфа східничанина Павла Познанського 20 корон і був спійманий жандармами, він зізнався у

попередніх злочинах, які скоїв роком раніше («Kradieže», 1900a, № 11, s. 2). Як стало відомо, 23 грудня 1899 р. злодій викрав у Антонія Фрончака 22 корони готівкою, а у Яна Кенара – 144 корони. До слова, усі кошти Ян Пернал збував на випивку («Kradieže», 1900a, № 11, s. 2).

Про проблеми зі службою розшуку свідчить також випадок, коли східницькі жандарми лише 22 лютого 1900 р. змогли потрапити на слід Юзефа Лерха та Яна Мікуса, які ще в січні цього ж року викрали у східницького пана Рудольфа Гоппольда три качки, завезені з-за кордону, вартістю 15 зл. рин. («W Schodnicu», 1900, № 8, s. 3). І хоча зловмисників відправили до суду, йшлося про бідних робітників, які, не маючи на хліб, викрали птицю для поживи.

На початку березня 1900 р. східничанин Станіслав Недзельський викрав з помешкання Петра Чеха камізельку, штани, пару черевиків, білизну, годинник загалом на суму 60 корон, після чого утік до села Мжиглод Сяноцького повіту. Чоловіка оголошили у розшук («W Schodnicu», 1900, № 8, s. 3).

6 березня 1900 р. східницький робітник Михайло Одинак звернувся до канцелярії «Anglo-Banku» з чеком на суму 26 зл. рин., на якому попередньо сфальшував ім'я та прізвище свого керівника пана Михайла Громського і забажав виплати коштів («W Schodnicu», 1900, № 5, s. 3). Урядник канцелярії пан Зеттлер запідозрив фальсифікацію і попросив робітника прийти на наступний день, проте, побоявшись відповідальності, робітник утік зі Східниці в невідомому напрямку («W Schodnicu», 1900, № 5, s. 3). 22 березня 1900 р. у Східниці в місцевого котельного – пана Городицького, з верстату було викрадено годинник вартістю 12 корон, у чому запідозрили якогось Івана Східницького, який того дня неодноразово перебував поблизу верстата («Dnia 22 z. m.», 1900, s. 2).

Чимало викрадень стосувалося безпосередньо обладнання для нафтового промислу, яке було дуже дорогим, продавалося в східницьких спеціалізованих магазинах і часто лежало «не на своєму місці». 18 квітня 1900 р. Кароль Пенцак викрав із закритої вежі нафтового шибу керівника Івана Завади мідний ключ французького виробництва від парової машини, і заховав його у лісі («W Schodnicu», 1900, № 14, s. 3). На подібні злочини наважува-

лися навіть східничани, які здавалося б виконували високооплачувану роботу і навіть належали до середовища цеховиків. Наприклад, 28 червня 1900 р. із машинного відсіку нафтового шибу фірми «Вольський та Одживольський» східницький швець викрав шкіряний пас вартістю 30 корон («Kradzieże w Schodnicy», 1900, s. 3). У середині листопада 1900 р. Орияж Апфельбаум у фірми «Дучинський і Спілка» викрав гірничий прилад (rettungsschaube) вартістю 300 корон, проте невдовзі його було уйїмано («Kronika kradzieży», 1900, № 44, s. 3).

Траплялися випадки, коли крадіжки здійснювали неповнолітні хлопчачи, батьки яких допізна працювали у промислі, витівки котрих часто нагадували епізоди з життя нью-йоркських безпритульних. Наприклад, у ніч на 16 листопада 1900 р. 13-річний Францішек Янчар викрав у пана Ямеса Брота дві мідні ложки вартістю 80 корон та виніс з подвір'я арматури на суму 24 корони. Впіймавши його на гарячому, полісмени одразу ж відправили до місцевої жандармерії («Kronika kradzieży», 1900, № 45, s. 3). Інший юнак – Абрагам Вольф, цієї ж ночі умудрився викрасти у східницького аптекаря будівельного каменю на суму 100 корон («Kronika kradzieży», 1900, № 45, s. 3). Одним із важливих елементів виховання східницької молоді, яка саме в юнацький період починала потрапляти під впливи місцевих безробітних чи організованих злочинців, була армія, яка системно проводила рекрутські набори в Бориславі, Мражниці та Східниці. Так, 23 листопада 1900 р. до Східниці прибули військові асистенти зі Стрийського гарнізону, які прийняли до лав австрійської армії 115 молодиків та двох офіцерів («W Schodnicy», 1900, № 45, s. 2). У 1902 р. рекрутування нових солдат та реєстрація резервістів відбувалася 16 вересня («Zebrania kontrolne», 1902, s. 4), а в 1903 – 13 жовтня («Tegoroczne zebranie», 1903, s. 3). Проте часто дії навіть молодих солдат було важко якось зрозуміти. Наприклад, 7 жовтня 1902 р. покінчив життя самогубством жовнір 12 компанії 33 полку крайової обори 22-річний Мортко Грюнберг, який був уродженцем с. Сілки Калуського повіту, а в часі служби проживав у Східниці («Samobójstwa», 1902, s. 3).

Із розвитком технічного прогресу злодіїв все більше цікавили винаходи машинної індустрії. Так, 3 травня 1900 р. із закрітого магазину пана Водзінського було викрадено залізну машину

для буріння вартістю 100 корон. Підозра впала на Яна Мюллера, якого східничани бачили серед ночі поблизу магазину, тим більше, що він на ранок пропав безвісти («Kradzieże», 1900a, № 19, s. 3). Подібний випадок стався 24 травня 1900 р. у магазині Товариства «*The Anglo-Galicien*», де троє злодіїв – Мотя Грюнберг, Петро Тумідайський та Вацлав Завада – викрали помпу та різноманітне бурове обладнання на суму 200 корон («Kradzieże», 1900a, № 19, s. 3).

Грабунок приватних будинків в основному планувався за-далегідь. Уночі 30 червня 1900 р. дрібний злодій Йоахим Генза викрав із будинку Юзефа Пентака чемодан і вийняв з нього 44 корони готівкою, срібний годинник вартістю 26 корон, вбрання на суму 28 корон, бритви ціною 4 корони, а також богослужбові книги («Kradzieże», 1900a, № 20, s. 3).

На початку ХХ ст. у «Східницькій Каліфорнії» впевнено шахраювала місцева «*Сонька Золоторучка*» – легендарна Настуня Тупчик, яка, часто змінюючи професії, кілька років поспіль була непомітною для жандармів. Однак її злодіянням наступив крах 8 червня 1900 р., коли у східницького нафтового підприємця пана Дінстага вона із своїми соратниками зуміла викрасти 39 залізних труб, а у офіцера Яна Губергера – золотий годинник вартістю 300 корон («Kradzieże», 1900b, s. 3). Стало відомо, що обидва грабунки відбувалися практично одночасно і були задалегідь спланованими, позаяк труби тимчасово зберігались на подвір'ї у східницького господаря Юзефа Дубленича. Працюючи офіціанткою в східницькому ресторані «*J. Wolnego*», Настуня викликала на себе підозру у значної групи відвідувачів, які її не помітили в ресторані в часі пограбування («Kradzieże», 1900b, s. 3). Згодом підступні плани Настуні у Східниці намагалася продовжити Соломія Скжета, яка на першій же справі 21 серпня 1901 р. зуміла потрапити до рук жандармів, коли намагалася викрасти у Бартоломея Барана цінний годинник, перстень та 50 корон готівкою («Kradzieże», 1901, s. 3).

Особливого популярними об'єктами грабунків були спиртні напої, які завозилися у промислову зону тисячами літрів щомісяця. Наприклад, у ніч на 6 листопада 1900 р. невідомі викрали із заритої пивниці східничанина Владислава Смаковського 27

пляшок вина, а зі стайні – 12 птиць, що загалом склало збиток на суму 60 корон («Kronika kradzieży», 1900, № 44, s. 3). Через два дні якийсь Андрій Коласин викрав у Якуба Стонпіцького полотна та білизну вартістю 70 корон, а у закритому будинку Якіма Мельника – годинник і речі з гардеробу («Kronika kradzieży», 1900, № 44, s. 3). Щоправда, зловити його поліції таки не вдалося.

Інші вправні зlodії «трудилися», використовуючи більш гнучку методику, яка полягала у постійній зміні власних імені та прізвища. Наприклад, після вдалої втечі із droгобицького суду 16 червня 1900 р., 3 серпня 1900 р. у Східниці на гарячому було затримано «невловимого зlodія» Юзефа Барлога уродженця Бялки біля Жешува. У карному розшуку він був відомий під кількома десятками надуманих імен та прізвищ: Францішек Чепіль (Чепеля), Михайло Гарбаж, Францішек Кмьотек, Ян Ямбос, Ян Шльончак та ін. («Identyczność», 1900, s. 3). Цікаво, що розшук подібних небезпечних злочинців держава посилювала шляхом агітації населення через нагороду (друк розшукових плакатів відбувався переважно в droгобицьких друкарнях Йосифа Пільпля або Аарона Жупніка).

Вдалося віднайти факти, які вказують на існування серед «промислових банд» неписаного звичаєвого права, що в основному базувалося на принципі мовчання та кровній помсті. Скажімо, після того, як східницькі купці Сікорський та Францішек Владика подали у droгобицькому суді свідчення проти банди Кравчука, вони відправилися до Східниці і по дорозі неочікувано отримали за свої покази жорстоку відплату («Nарад», 1900, s. 2–3). 29 травня 1900 р. біля лісу на них зненацька напали Томаш Кравчук і Володимир Гадзінський з кількома своїми людьми. Вибігши із лісової засідки, розбійники зупинили фіакр і почали палицями бити проїжджих, які змушені були тікати. Оскільки бійка відбувалася на публічній дорозі, невдовзі з'явилися жандарми, які упізнали зловмисників, оперативно арештували і відправили до суду, проте тепер у ролі підсудних, а не підозрюваних («Nарад», 1900, s. 2–3).

Як і в наш час, нещасні випадки та правопорушення у Східниці часто траплялися через неакуратне поводження із вогнепальною зброєю. Наприклад, під час відпочинку у малиннику біля Східниці нафтовий робітник Казимир Прокоп, збираючи ягоди,

посперечався з Віктором Чупеком, який зняв зброю (*dubeltówkę*) і випадково вистрілив знайомому в ліву ногу. Потерпілого з тяжким пораненням доставили до місцевого шпиталю («*Podstrzelenie*», 1900, s. 3). 15 вересня 1900 р. подібна суперечка між робітниками призвела до того, що Вінцентій Солінський ножем відрізав вухо та пошкодив шию Михайлові Ясінському («*W Schodnicy*», 1900, № 35, s. 3). Невдале вирішення суперечок за допомогою ножа відбувалися між східницькими робітниками досить часто, оскільки подібні випадки фіксуються практично кожного року (17 лютого 1901 р. між Яном Юрашем та Юзефом Левандовським) («*Przebity nożem*», 1901, s. 3).

Щодо вогнепальної зброї, то в останній третині XIX – на початку XX ст. право її носіння австрійським законодавством поступово обмежувалося, проте контроль за виконанням закону не завжди відбувався на належному рівні, особливо це стосувалося гірських районів, де діяв так званий артикул «*про захист від хижих звірів*». З іншого боку, у випадку зі Східницею чи Бориславом, не вистачало жандармів та повноважень для перевірки наявності зберігання зброї, не тільки у місцевих жителів, але й численних заробітчан. 13 грудня 1901 р. вогнепальна зброя стала причиною для подвійного вбивства. Працівник котельні акціонерної нафтової спілки «*Schodnica*» Владислав Тарновський, прийшовши до свого дому, вистрілив дружині Марії у правий бік. Після цього увірвався до будинку сусіда Юзефа Вайса, якому прострілив ногу. 15 грудня дружина Тарновського померла, а важко пораненого сусіда відправили до шпиталю д-ра Т. Дверніцького («*Podwójne morderstwo*», 1901, s. 3). При цьому винуватець сам здався поліції і був відправлений до тюрми за умисне вбивство та незаконне володіння зброєю. У процесі слідства з'ясувалося, що В. Тарновський дуже ревнував свою дружину до свого сусіда, а відтак вирішив помститися, залишивши сиротами трьох своїх дітей («*Podwójne morderstwo*», 1901, s. 3).

На родинних трагедіях відбивалася ситуація з нафтовим банкруцтвом, яке все більше спустошувало не тільки людські гаманці, але й їхню віру у майбутнє. Наприклад, 5 березня 1902 р. дружина одного із збанкрутілих східницьких робітників, пані Мочародинська, через банкрутство та психологічну неврівнова-

женість задушила власне дитя, якому навіть не виповнилося 4,5 місяця («W Schodnicy», 1902, s. 4). Через непорозуміння у подружньому житті самогубство в місцевому шпиталі здійснила дружина нафтового робітника Юлія Патко («Samobójstwo», 1902, s. 3). Наприкінці травня 1906 р. дружина гірничого робітника Анна Філіп'якова раптово отримала напад серця, впала і вагою власного тіла задушила 6-місячне дитя, яке несла на руках («Nagły zgon», 1905, s. 2). Через кризу трагедії ставалися також і в багатих східницьких родинах. У часі посилення кризи зійшла з розуму дружина східницького купця Хана Бацкенрот, яка невдовзі викинулася з другого поверху львівської квартири, щоправда, її життя було врятоване у місцевому шпиталі («Samobójstwo», 1906, s. 2).

Утома від промислової депресії та пов'язане із нею бешкетування місцевого робітництва у східницьких шинках та пивних цілком нагадували буденне життя дикого заходу, у яких часто можна було почути гуркіт розбитого скла, з'ясування особистих відносин і навіть кулачні дуелі та постріли. Наприклад, 16 квітня 1900 р. до східницького шинку єврея Ланарайнштайна увійшов п'яний робітник Юзеф Гарда і почав вчиняти авантюри щодо відпочивальників та працівника бару («Gwałty», 1900, s. 3). Після того, як охоронці вигнали його на вулицю, він повибивав усі вікна, потім знову забіг у середину, порозбивав скляний посуд, поламав крісла, а в кінці почав кидати каміння у все, що бачив, зокрема, в орендаря цього приміщення («Gwałty», 1900, s. 3). Схожий випадок трапився 3 травня 1900 р. в часі обідньої перерви у шинку Мотя Гартенберга. Замовивши обід і 2 пляшки пива, робітник Фридерик Габріель покинув заклад, не розплатившись («Napaady», 1900, s. 3). Згодом повернувся і безпричинно повибивав у шинку усі вікна, після цього, увійшовши до магазину Ліся Лібера, почав його переконувати, що цієї ночі він покаже власнику горезвісного шинку, все на, що здатний, мовляв, «*хай Гартенберг начувається*». Проте цього ж дня нападник був арештований і відправлений до суду для слідства («Gwałty», 1900, s. 3). Часто така поведінка робітників була спричинена і несовісним обслуговуванням з боку східницьких шинкарів, які практикували зливання до бочки недопитих залишків пива та піни. Через по-

дібні скарги, які фіксувалися по всій Австро-Угорщині, влітку 1902 р. Віденський парламент прийняв спеціальні санітарні § 403 і 407 до санітарного кодексу імперії («Zlewki», 1902, s. 3).

Чимало махінацій у Східниці траплялося із переказами коштів, які щоденно здійснювалися через відділення пошти. У віддалених околицях «Східницької Каліфорнії» робітники, не маючи вільного часу, почасти зверталися до найближчих приватних транзитних кантор, які доставляли перекази. Наприклад, 20 грудня 1900 р. робітник фірми «Anglo-Banku» Юзеф Глова, працюючи на копальнях Перепростині (філії східницької фірми), захотів переказати 30 корон своєму братові Францішеку Глові в село Харкувка, що в Кросненському повіті («Zrobół dobro», 1900, s. 3). Записавши переказ, відправник віддав його із грошима єврею Сіндлові Заглерові, який на пошті знищив оригінал переказу і заповнив інший – на суму 10 корон, а в дорученні про надання власних послуг замість однієї корони поставив три, тим самим нелегально заробивши 23 корони. Тим часом Юзеф відправив братові листа, про якого лихвар не знав, із повідомленням про переказ. Незабаром прийшла і відповідь, у якій брат зазначив, що отримав всього 10 корон. Махінація Заглера була викрита, а його доправлено в східницький карцер для подальшого розслідування («Zrobół dobro», 1900, s. 3).

Січень 1901 р. ознаменував для Східниці початок нового кримінального сезону для місцевих злодіїв, які, не зважаючи на численні ув'язнення попередників, з'їжджалися сюди у пошуках все нової та нової наживи. На початку ХХ ст. в «Східницькій Каліфорнії» почали з'являтися організовані групи махінаторів, які утворювали цілісну систему грабункових операцій за принципом крадіжка – транзит – зберігання – збут. При цьому географія кожного етапу базувалася на різних місцевостях. Наприклад, у середині січня 1901 р. з опарканеного городу східничанина С. Гарзлова було викрадено земний віск на суму 200 корон. Незабаром головний поштампмейстер (postenführer) Східниці пан Клебан повідомив, що якийсь приватний господар з Попелів пан Залуцький на замовлення Ефроніма Каца відвіз віск до Борислава для купця С. Ебенфельда. Зі свого боку, бориславський купець

заявив, що лише перетримав цей віск одну добу, після чого його забрав Ефронім Кац («Kronika kradzieży», 1901, s. 3). З цього приводу розпочалися пошуки замовника операції.

Зростання обсягів видобутку нафти – збільшувало число заробітчан, які часто змушені були повертатися із робочого дня гірськими неосвітленими дорогами, на яких в період заробітних плат полюбляли вичікувати розбійники. З подібних мотивів на початку ХХ ст. в околицях Східниці з'являлися організовані злочинні групи, які займалися винятково розбоєм місцевого населення, грабуванням бухгалтерій нафтових шибів, відділень ощадних кас тощо. Наприклад, 7 січня 1903 р. трагічно закінчилися Різдвяні Свята для гірничого робітника бориславської філії фірми «*Вольський та Одживольський*» Александра Александровича, який, запросивши свого напарника по роботі Войцеха Словіка, щоб разом з ним завітати на вихідні до свого батька у Східницю. По дорозі з Опаки до Східниці на чоловіків напала організована банда Францішка Зелінського, до якої входили також Михайло Нестор та Мар'ян Саганевич. Грабунок закінчився вбивством А. Александровича та важкими травмами В. Словіка, який згодом розповів усе жандармам у східницькому шпиталі д-ра Т. Дверницького. Через якийсь час організовану групу було затримано і відправлено до суду («Zabójstwo», 1903, s. 3).

28 лютого 1912 р. незалежна дрогобицька суспільно-політична та літературна газета «*Tygodnik Drohobyski*» опублікувала інформацію про затримання організованої групи злочинців, якою керував Йозеф Зборський («Banda zbójcecka», 1912, s. 2). 18 лютого під час полювання у лісі «kameralnym» біля Східниці, якийсь місцевий пан замість слідів оленів та косуль зауважив на снігу плями крові. Йдучи за ними вглиб лісу, мисливець знайшов криївку, стіни якої були оббиті килимами, а підлога застелена хідниками. У криївці було кілька ліжок, а на одному з них спав хуліган (barszysty opryszek) («Banda zbójcecka», 1912, s. 2). Прокинувшись і запідозривши небезпеку, розбійник почав утікати від мисливця, однак той усе ж спіймав його через 30 хв. У криївці злочинців було знайдено 26 ключів, 2 відмички, горщики, дорогу плитку від тротуарів, багато одягу, топлене масло та копець картоплі. Впійманий зізнався, що він є Йозефом Зборським, йому 38 років,

а родом він із Кросна. При цьому, за словами розбійника, він проживає у Східниці лише місяць, проте східничани і робітники заявляли, що бачили його в околицях села вже упродовж п'ять останніх років («Banda zbójcska», 1912, s. 2). Місцева жандармерія підтвердила, що розбійник утік від неї два роки тому, коли йому надівали наручники, а тому був у розшуку. Крім Йозефа Зборського, у банді були ще троє злочинців, яких так само почали розшукувати, щоб звільнити східничан від їхніх розбоїв та грабунків («Banda zbójcska», 1912, s. 2).

Чимало вчинків своїх співжителів східничани взагалі не могли пояснити, адже вони не вписувалися у жодні рамки людських стосунків, а тим більше тих, які не стосувалися гонитви за «чорним золотом» чи миттєвого збагачення. Ганебним прикладом цього було вбивство східницького народного вчителя Ярослава Лозинського, яке сталося у ніч з шостого на сьоме квітня 1913 р. Над ранок стало відомо, що вбивство скоїв молодий східничанин, робітник на прізвище Бобищак (Бобишко?), який став абсолютно деморалізованим через участь у нічних зборищах місцевої банди розбійників та вбивць, якою керував Стас Закшевський («Morderstwo», 1913, s. 3). З цього приводу місцева громадськість нарікала, що в такому промисловому центрі, як Східниця, де працює кілька тисяч робітників з усього світу, влада утримує лише одного полісмена, який цілими днями в основному виконує доручення судів, замітає подвір'я гмінної ради, палить у п'єсах та ін. («Morderstwo w Schodnicu», 1913, s. 4). У кінці квітня 1913 р. було опубліковано петицію східничан, у якій вимагалось, що на 4 000 східницьких мешканців має бути відповідно організована поліція, яка гарантувала б безпеку та порядок («Morderstwo w Schodnicu», 1913, s. 4).

У Східниці як промисловому центрі, де одночасно знаходили собі робочий притулок колишні в'язні та сини нафтових магнатів і лихварів, доволі звичним явищем буденного життя стала проблема пияцтва, приватних розбоїв, азартних ігор, розбещення неповнолітніх тощо. Неабиякий розголос у серпні 1912 р. набула справа, пов'язана зі звалтуванням неповнолітньої східничанки єврейки Юлії Вахель («Zezwierzęciały człowiek», 1912, s. 2). Як виявилось, бориславчанин Іван Різничок, який був членом соціа-

лістичної партії і часто розгулював Східницею та Бориславом із револьвером малого калібру (короткоствольним бравнінгом), мав неабияке бажання потрапити за протекції бориславського вїта пана Щуцмана до служби у поліцію. Не домігшись свого, чоловік подався до Східниці, де зустрів по дорозі при виході з Борислава Ю. Вахель, яка прямувала до Волянки. Взявши її за руку, І. Різничок погрозивши їй словами *«ходи зі мною, я тобі щось покажу»*, відтягнув дівчину за місто у жито (*«Zezwierzęciały człowiek»*, 1912, s. 2). Погрожуючи револьвером, молодий чоловік згвалтував дівчинку, після чого залишив її без свідомості напризволяще. Щоправда, нападника зловив бориславський жандарм пан Луцак, який одразу відпровадив його до суду (*«Zezwierzęciały człowiek»*, 1912, s. 2).

Кримінальний світ *«Східницької Каліфорнії»* не завжди був одноманітним, жорстоким й антигуманним. У Східниці траплялися зlodії, які наважувалися публічно виявляти гумор, який в Австро-Угорщині був властивий середовищу т. зв. *«інтелігентних зlodіїв»*. У цьому контексті яскравим прикладом може слугувати особа бориславського шахрая Бернарда Горовича, який у нафтових районах грабував популярні в той час гумові перстні, надавав фальшиві свідчення в судах на замовлення пана Щуцмана та ін. Після того, як журналісти почали викривати факти його численних крадіжок, у вересні 1913 р. зlodій вирішив написати редакторові *«Tygodnika Drohobuskiego»* Тадеушу Осуховському публічного листа із саркастичним проханням стосовно його романтичних планів у Східниці (*«Idyota»*, 1913, s. 3). Текст прохання мав такий зміст: *«Пане редакторе, добродію! Просив би пана, аби пан про мене більше не писав у рубриках своєї газети, бо я хочу одружитися з гарною дочкою східницького адвоката д-ра права Маркуса Бацкенрота – Катериною, яка ще є "в силі". Натомість пан редактор написав чимало про мене, зокрема те, що я вчинив раніше, і через це Катя мене не захотіла, мовляв, що за зlodія і шахрая заміж не піде. У зв'язку із цим, пан редактор є винним у тому, що я не оженився. Проте надалі я буду жити, як зможу: буду організовувати торги та посередництво; також буду вимушений і грабувати, бо все ж маю з чогось жити, тим більше, що до зlodійства маю неабиякий хист. Я стану головним*

злодієм, що явно буде панові редакторові на гірше, адже пан не дав мені можливості оженитися. З повагою, Бернард Горович» («Idyota», 1913, s. 3).

Проте були випадки, коли жарти з коханням мали для східничан більш фатальні наслідки. Ще 5 липня 1901 р. східничанин Хайм Шулім Грюнберг син Лейби вирушив до села Уличне до своєї нареченої дочки місцевого шинкаря Еля Льовенталя, але через *«утрачене щастя»* застрілювався під її вікном («Samobojstwo», 1901, s. 3).

Інколи в Східниці здавалося б навіть гумористичні моменти ставали причиною тяжких наслідків, які загрожували життю людини. Наприклад, 22 лютого 1901 р. колеги по роботі – працівники одного із східницьких цехів Якуб Кінар, Фелікс Ганцаж, Семен Кобаль, Александр Паска та Ян Кюгер – вирішили пожартувати із котельником Яном Репетовським. Після того, як вони його поклали на ковадло біля верстата, на нього впоперек помістили дерев'яні бруси, а на плечі – кілька дощок. Насильно утримуючи чоловіка в такому положенні, Якуб Кінар почав бити по дошках важким 16-кілограмовим молотом. Через невдалий жарт чоловік потрапив до шпиталю д-ра Т. Дверницького із сильним забиттям внутрішніх органів. При цьому йому навіть не гарантували, що він надалі зможе працювати. Зважаючи на тяжкість наслідків цього робітничого жарту, журналісти від себе із сумом додали: *«prawda jaka ładna zabawka»* («Jak się robotniczy», 1901, s. 3).

Безпідставне збільшення видобутку ропи, тіньове накопичення капіталів, таємний транзит, грошові махінації, втрати від пожеж, безвідповідальність працівників, невивплачені зарплати та сотні інших прецедентів стали джерелом для появи судових суперечок, які, зі свого боку, були життєвим полем для модного адвокатського бізнесу, який на тлі нафтового промислу, а тим більше жорсткої податкової системи, все більше адаптувався до промислових умов *«Східницької Каліфорнії»*. Одним із найяскравіших адвокатів початку ХХ ст., який володів у Східниці потужною філією своєї адвокатської кантори в Дрогобичі, був д-р права Леон (Лейба, Лейбус) Вінклер («Dr. Winkler niech żyje!», 1912, s. 3). Як зазначалося, Східниця для його фірми була *«перлиною його мрій, особливо стосовно відсотків, які він заробляв*

на оформленні податку бруто, навіть від надпотужної фірми "Galicja"» («Dr. Winkler niech żyje!», 1912, s. 3). Преса повідомляла, що станом на 25 травня 1912 р. єдиним конкурентом для адвокатської фірми пана Вінклера була фірма д-ра Гольдгаммера («Dr. Winkler niech żyje!», 1912, s. 3).

Під час виходу із нафтової кризи, особливо на межі 1911–1912 рр., східницьке нафтове родовище було схоже на «лотерею», на якій бідний та неграмотний селянин, як правило, програвав перед численними спекулянтами («Oszustwo I», 1912, s. 1–2). Не дивно, що у період ЗУНРу колишні знування над українськими селянами з особливою уважністю пригадувалися фінансовим магнатам і єврейським лихварським фірмам. У вересні 1912 р. дрогобицька преса в один голос била тривогу про колосальну аферу, під час якої дрогобицькі махінатори спромоглися обдурити якогось східницького селянина, купивши у нього ґрунт за 50 корон, і продавши за 400 000 корон нафтовому товариству «Anglo-Galicja» («Oszustwo», 1912, s. 3).

В умовах постійного грошового обігу звичним явищем для східничан були махінації з грошима, недодавання готівки залишків від дивідендів, які за рік при щоразовій невиплаті у 0,05 корон могли наростати до сотень, а той тисяч корон нечесного заробітку. Карпатське нафтове товариство, яке захищало фінансові інтереси промисловців Східниці, Урича, Борислава, Мражниць та Тустанович, не завжди могло простежувати подібні махінації серед своїх касирів. Прикладом цього може слугувати суперечка, яка виникла в січні 1914 р. із дивідендами Рахункового товариства, кошти в якій контролював головний касир Здіслав Хмільевський, котрого через махінації часто називали «Здісьо Хміль», «Здіслав Хмельницький» чи «пан касир» («Baranek w wilczej skótcze», 1914, s. 1). Звичайно, польський гумор у цьому плані видається перебільшенням, ганебно згадуючи постать Богдана Хмельницького, проте факт обкрадання акціонерів був беззаперечним. З цього приводу стосовно східницького нафтового промислу делегат від Карпатського товариства якийсь пан Н. Мендель поїхав до Львова на розмову до якогось правозахисника пана Джевицького. В розмові йшлося про покарання Здіслава Хмільевського, від махінацій якого особливо потерпали східницькі активи інженера пана Но-

вотного, який входив до уряду Товариства Рахункового, а також активи пана Хомінського, який зібрав необхідні аргументи для протесту («*Baranek w wilczej skórze II*», 1914, s. 2).

Плідним полем для махінацій аферистів у Східниці була й система охорони здоров'я, адже нафтовий промисел у порівнянні з особистою гігієною та здоров'ям тисяч робітників був на першому місці. В гонитві за дешевими послугами лікаря, перемагали аферисти, які утворювали бутафорні медичні заклади, без патенту здійснювали лікування, ставлячи тарифи значно нижчі, аніж у професійного лікаря з дипломом доктора медицини. Скажімо, у квітні 1900 р. в Східниці розгорнув діяльність так званий в народі «чудовий лікар» Адам Бежик, який, не маючи медичної освіти, лікував східничан («*Cudowy lekarz*», 1900, s. 3). Особливого розголосу набрала його афера щодо лікування «надійним методом» східничанки Февроні Пронь, яка страждала від гострої епілепсії. Отримавши декілька крон, псевдолікар наказав підготувати 10 літрів води, згодом налив воду до пляшки, куди насипав якихось трав. Пацієнтка мала вживати настоянку дев'ять днів, а воду, яка залишалася, використовувати для купання. Зрозуміло, ліки нічим не завадили хворобі. Коли справа дійшла до жандармів, під час арешту з'ясувалося, що аферист був родом з Бібрки Турківського повіту («*Cudowy lekarz*», 1900, s. 3).

У квітні 1914 р. в Східниці діяла підпільна фірма фальшивих дантистів, до якої входив колишній пекар з Бібрки єврей Іцик Теман, який у приміщенні місцевого перукаря Вальдмана приймав пацієнтів («*Wybryki spółki*», 1914, s. 3). До середини 1914 р. «дантист» зумів «полікувати» 20 пацієнтів, більшість яких почали ще більше хворіти, а деякі з них навіть помирали. Особливо тяжкими були наслідки лікування дочки пана Соломона Астмана, який був власником дорогої вілли на вул. Панській в Дрогобичі («*Wybryki spółki*», 1914, s. 3). Після кількох годин лікування у дівчини почалися жахливі болі, від чого вона втратила свідомість, і навіть могла б померти, якби не термінове втручання лікаря Строгмана. Дрогобицькі журналісти застерігали громадськість краю про псевдофірму східницького дантиста, і, схилиючи поліцію та постраждалих обов'язково писати скарги до суду, вкотре нагадали давню приказку: «*Dopóty dzban wodę nosi, aż mu przecież ktośuszka nie ukreści*» («*Wybryki spółki*», 1914, s. 3).

Висновки. Таким чином, як і в наш час, у XIX – на початку XX ст. нафта була об'єктом кричущих суперечок у суспільстві, причиною світових криз, численних воєн, міжнаціональних поневірянь, миттєвого багатства та джерелом прибутку для кримінального освіту, який довкола нафтового бізнесу зумів організувати дієву павутину тіньового бізнесу, меншою мірою пов'язаного із автохтонним населенням провінції. Щоправда, сьогодні нафта щоденно ставить болісне питання до майбутнього: що ж буде з людством, коли її запасів не стане? Частина відповідей на ці актуальні «нафтові запитання» сьогодні цілком може локалізувати історична наука, спеціальні методи якої залишаються чи не єдиним шляхом до пізнання тієї нібито вдосталь насиченої джерельними відомостями епохи, проте настільки втаємниченої людськими поневіряннями та довготривалим, часто протизаконним, гонінням за «чорним золотом» у прикарпатських родовищах «Галицької Каліфорнії».

Джерела та література

- Чорновол, І.** (2012). Імперія нафти (Alison Fleig Frank. Oil Empire. Visions of Prosperity in Austrian Galicia. London & Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2005. 343 p.). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, XVI, 608–609.
- Banda zbójecka. (1912). *Tygodnik samborsko-drohobycki: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne*, 3, s. 2.
- Baranek w wilczej skótcze. (1914). *Tygodnik Drohobycki: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki*, 5, s. 1.
- Baranek w wilczej skótcze II. (1914). *Tygodnik Drohobycki: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki*, 6, s. 2.
- Cudowy lekarz / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne*, 12, s. 3.
- Dnia 22 z. m. / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne*, 11, s. 2.
- Dr. Winkler niech żyje! / Z powiatu. (1912). *Tygodnik Drohobycki: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki*, 16, s. 3.
- Gwałty / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne*, 14, s. 3.
- Identyczność / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne*, 30, s. 3.
- Idyota / Z powiatu. (1913). *Tygodnik Drohobycki: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki*, 37, s. 3.

- Jak się robotnicy w Schodnicy bawią / Kronika. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 33, s. 3.
- Kradzieże w Schodnicy / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 24, s. 3.
- Kradzieże / Kronika. (1900a). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 11, s. 2; 19, s. 3; 20, s. 3.
- Kradzieże / Z powiatu. (1900b). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki, 22, s. 3.
- Kradzieże / Kronika. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 34, s. 3.
- Kronika kradzieży / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 44, s. 3; 45, s. 3.
- Kronika kradzieży / Kronika. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 2, s. 3.
- Lista sędziów przysięgłych w c. k. Sądzie odwodowym w Samborze powołanych na IV zwyczajną kadencję Sądu przysięgłych roku 1905. (1905a). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 36, s. 2.
- Lista sędziów przysięgłych w c. k. Sądzie odwodowym w Samborze powołanych na III-cią zwyczajną kadencję Sądu przysięgłych roku 1905. (1905b). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 47, s. 2.
- Michał Bohdan / Kronika. (1899). *Kuryer Drohobycki*: dwutygodnik, poświęcony sprawom miasta i odvodu, 23, s. 3.
- Morderstwo / Z powiatu. (1913). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki, 15, s. 3.
- Morderstwo w Schodnicy / Z powiatu. (1913). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki, 16, s. 4.
- Nagły zgon / Kronika. (1905). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 23, s. 2.
- Napad / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 20, s. 2–3.
- Napady / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 16, s. 3.
- Nieszczęśliwe wypadki / Kronika. (1905). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 40, s. 3.
- Oszustwo. (1912). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki, 32, s. 3.
- Oszustwo I. (1912). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki, 33, s. 1–2.

- Podczas odpustu / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 21, s. 3.
- Podstrzelenie / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 31, s. 3.
- Podwójne morderstwo / Kronika. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 51, s. 3.
- Przebity nożem / Kronika. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 12, s. 3.
- Przszła pociecha / Kronika. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 5, s. 3.
- Przy naszym Sądzie powiatowym / Kronika. (1899). *Kuryer Drohobycki*: dwutygodnik, poświęcony sprawom miasta i odvodu, 19, s. 3.
- Samobójstwo / Kronika. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 28, s. 3.
- Samobójstwo / Kronika. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 16, s. 3.
- Samobójstwa / Kronika. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 45, s. 3.
- Samobójstwo / Kronika. (1906). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 16, s. 2.
- Sdziczenie obyczajów w Drohobyczu. (1905). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 2, s. 2.
- Señ Dziufer / Kronika. (1899). *Kuryer Drohobycki*: dwutygodnik, poświęcony sprawom miasta i odvodu, 24, s. 3.
- Tegoroczne zebranie kontrole urlopników, rezerwistów i rezerwistów zapasowych. (1903). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 40, s. 3.
- W nocy 9 b. m. W Schodnicy / Kronika. (1899). *Kuryer Drohobycki*: dwutygodnik, poświęcony sprawom miasta i odvodu, 24, s. 3.
- W Schodnicy / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 3, s. 3; 4, s. 3; 5, s. 3; 8, s. 3; 9, s. 3; 14, s. 3; 35, s. 3; 45, s. 2.
- W Schodnicy / Kronika. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 15, s. 4.
- Wybryki spółki dentystrycznej / Kronika. (1914). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki, 15, s. 3.
- Wyłosowani sędziowie przysięgli II kadencji 1901 r. w Samborze. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 33, s. 1.

- Wylosowani sędziowie przysięgli II kadencji 1902 r. w c. k. Sądzie odwo-
dowym w Samborze / Kronika. (1902). *Tygodnik samborsko-dro-
hobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 20, s. 1.
- Wylosowani sędziowie przysięgli na I kadencji 1905 r. (1905a). *Tygodnik
samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne,
10, s. 2.
- Wylosowani sędziowie przysięgli II. kadencji 1905 r. (1905b). *Tygodnik
samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne,
24, s. 2.
- Wylosowani sędziowie przysięgli na I. kadencji sądów przysięgłych w
Samborze. (1903a). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo
polityczno-społeczno-ekonomiczne, 8, s. 1.
- Wylosowani sędziowie przysięgli na III kadencji. (1903b). *Tygodnik sam-
borsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne,
35, s. 2.
- Zabójstwo / Kronika. (1903). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo
polityczno-społeczno-ekonomiczne, 3, s. 3.
- Zebrania kontrolne urlopników i rezerwistów w Drohobyczcu. (1902). *Ty-
godnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-
ekonomiczne, 40, s. 4.
- Zezwierzęciały człowiek / Z powiatu. (1912). *Tygodnik Drohobycki*: organ
niezawisły, polityczno-społeczny i literacki, 31, s. 2.
- Zlewki / Kronika. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo
polityczno-społeczno-ekonomiczne, 35, s. 3.
- Zrobił dobry przygodny gescheft / Kronika. (1900). *Tygodnik samborsko-
drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne, 48, s. 3.

References

- Chornovol, I.** (2012). Imperia nafty [Kerosene empires] (Alison Fleig Frank. Oil Empire. Visions of Prosperity in Austrian Galicia. London & Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2005. 343 p.). *Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk – Drohobych local lore collection*, XVI, 608–609 [in Ukrainian].
- Banda zbójcecka [A band of robbers]. (1912). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 3, p. 2 [in Polish].
- Baranek w wilczej skórce [The Lamb in a Wolf's Short]. (1914). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 5, p. 1 [in Polish].

- Baranek w wilczej skórce II [The Lamb in a Wolf's Short II]. (1914). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 6, p. 2 [in Polish].
- Cudowy lekarz / Kronika [Miracle doctor / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 12, p. 3 [in Polish].
- Dnia 22 z. m. / Kronika [On 22 z. m. / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 11, p. 2 [in Polish].
- Dr. Winkler niech żyje! / Z powiatu [Dr. Long live Winkler! / From the powiat]. (1912). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 16, p. 3 [in Polish].
- Gwałty / Kronika [Rape / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 14, p. 3 [in Polish].
- Identyczność / Kronika [Identity / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 30, p. 3 [in Polish].
- Idyota / Z powiatu [Idiot / From the powiat]. (1913). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 37, p. 3 [in Polish].
- Jak się robotnicy w Schodnicy bawią / Kronika [How the workers in Schodnica have fun / Chronicle]. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 33, p. 3 [in Polish].
- Kradzieże w Schodnicy / Kronika [Theft in the Schodnica / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 24, p. 3 [in Polish].
- Kradzieże / Kronika [Theft / Chronicle]. (1900a). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 11, p. 2; 19, p. 3; 20, p. 3 [in Polish].
- Kradzieże / Z powiatu [Theft / From the powiat]. (1900b). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 11, p. 2 [in Polish].

- bycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 22, p. 3 [in Polish].
- Kradzieże / Kronika [Theft / Chronicle]. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 34, p. 3 [in Polish].
- Kronika kradzieży / Kronika [The chronicle of the theft / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 44, p. 3; 45, p. 3 [in Polish].
- Kronika kradzieży / Kronika [The chronicle of the theft / Chronicle]. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 2, p. 3 [in Polish].
- Lista sędziów przysięgłych w c. k. Sądzie odwodowym w Samborze powołanych na IV zwyczajną kadencję Sądu przysięgłych roku 1905 [List of jurors in c. The appeals court in Sambor, appointed for the fourth ordinary term of the jury court in 1905]. (1905a). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 36, p. 2 [in Polish].
- Lista sędziów przysięgłych w c. k. Sądzie odwodowym w Samborze powołanych na III-cią zwyczajną kadencję Sądu przysięgłych roku 1905 [List of jurors in c. The appeals court in Sambor, appointed for the III ordinary term of the jury court in 1905]. (1905b). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 47, p. 2 [in Polish].
- Michał Bohdan / Kronika [Michał Bohdan / Chronicle]. (1899). *Kuryer Drohobycki*: dwutygodnik, poświęcony sprawom miasta i odwołu – *Kuryer Drohobycki*: biweekly, devoted to the matters of the city and the reserve, 23, p. 3 [in Polish].
- Morderstwo / Z powiatu [Murder / From the poviat]. (1913). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 15, p. 3 [in Polish].
- Morderstwo w Schodnicy / Z powiatu [Murder in the Schodnica / From the poviat]. (1913). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 16, p. 4 [in Polish].

- Nagły zgon / Kronika [Sudden death / Chronicle]. (1905). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 23, p. 2 [in Polish].
- Napad / Kronika [The robbery / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 20, pp. 2–3 [in Polish].
- Napady / Kronika [The robbery / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 16, p. 3 [in Polish].
- Nieszczęśliwe wypadki / Kronika [Misfortunes / Chronicle]. (1905). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 40, p. 3 [in Polish].
- Oszustwo [Fraud]. (1912). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 32, p. 3 [in Polish].
- Oszustwo I [Fraud I]. (1912). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 33, pp. 1–2 [in Polish].
- Podczas odpustu / Kronika [During the indulgence / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 21, p. 3 [in Polish].
- Podstrzelenie / Kronika [Shooting / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 31, p. 3 [in Polish].
- Podwójne morderstwo / Kronika [Double murder / Chronicle]. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 51, p. 3 [in Polish].
- Przeбиты nożem / Kronika [Pierced with a knife / Chronicle]. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 12, p. 3 [in Polish].
- Przyszła pociecha / Kronika [Consolation in the future / Chronicle]. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-

- ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 5, p. 3 [in Polish].
- Przy naszym Sądzie powiatowym / Kronika [At our district court / Chronicle]. (1899). *Kuryer Drohobycki*: dwutygodnik, poświęcony sprawom miasta i odvodu – *Kuryer Drohobycki*: biweekly, devoted to the matters of the city and the reserve, 19, p. 3 [in Polish].
- Samobójstwo / Kronika [Suicide / Chronicle]. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 28, p. 3 [in Polish].
- Samobójstwo / Kronika [Suicide / Chronicle]. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 16, p. 3 [in Polish].
- Samobójstwa / Kronika [Suicide / Chronicle]. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 45, p. 3 [in Polish].
- Samobójstwo / Kronika [Suicide / Chronicle]. (1906). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 16, p. 2 [in Polish].
- Sdziczenie obyczajów w Drohobyczu [Savage customs in Drohobycz]. (1905). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 2, p. 2 [in Polish].
- Señ Dziufer / Kronika [Sen Dziufer / Chronicle]. (1899). *Kuryer Drohobycki*: dwutygodnik, poświęcony sprawom miasta i odvodu – *Kuryer Drohobycki*: biweekly, devoted to the matters of the city and the reserve, 24, p. 3 [in Polish].
- Tegoroczne zebranie kontrole urlopników, rezerwistów i rezerwistów zapasowych [This year's meeting checks vacationers, reservists and backup reservists]. (1903). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 40, p. 3 [in Polish].
- W nocy 9 b. m. W Schodnicy / Kronika [At night, 9 b. m. in Schodnica / Chronicle]. (1899). *Kuryer Drohobycki*: dwutygodnik, poświęcony sprawom miasta i odvodu – *Kuryer Drohobycki*: biweekly, devoted to the matters of the city and the reserve, 24, p. 3 [in Polish].
- W Schodnicy / Kronika [In the Schodnica / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne –

- Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 3, p. 3; 4, p. 3; 5, p. 3; 8, p. 3; 9, p. 3; 14, p. 3; 35, p. 3; 45, p. 2 [in Polish].
- W Schodnicy / Kronika [W Schodnicy / Chronicle]. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 15, p. 4 [in Polish].
- Wybryki spółki dentystrycznej / Kronika [The antics of a dental company / Chronicle]. (1914). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 15, p. 3 [in Polish].
- Wylosowani sędziowie przysięgli II kadencji 1901 r. w Samborze [Sworn judges of the 2nd term of 1901 in Sambor]. (1901). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 33, p. 1 [in Polish].
- Wylosowani sędziowie przysięgli II kadencji 1902 r. w c. k. Sądzie odwojewódowym w Samborze / Kronika [Sworn judges of the second term of 1902 in the c. k. Court of appeal in Sambor / Chronicle]. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 20, p. 1 [in Polish].
- Wylosowani sędziowie przysięgli na I kadencji 1905 r. [The randomly selected jurors in the 1st term of 1905]. (1905a). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 10, p. 2 [in Polish].
- Wylosowani sędziowie przysięgli II. kadencji 1905 r. [The randomly selected jurors of the 2nd term of 1905]. (1905b). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 24, p. 2 [in Polish].
- Wylosowani sędziowie przysięgli na I. kadencji sądów przysięgłych w Samborze [The randomly selected judges were sworn in the 1st term of juries in Sambor]. (1903a). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 8, p. 1 [in Polish].
- Wylosowani sędziowie przysięgli na III kadencji [The randomly selected judges were sworn in the 3rd term]. (1903b). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 12, p. 1 [in Polish].

- borsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 35, p. 2 [in Polish].
- Zabójstwo / Kronika [Murder / Chronicle]. (1903). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 3, p. 3 [in Polish].
- Zebrania kontrolne urlopników i rezerwistów w Drohobyczu [Control meetings of vacationers and reservists in Drohobycz]. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 40, p. 4 [in Polish].
- Zezwierzęciały człowiek / Z powiatu [Wild man / From the poviat]. (1912). *Tygodnik Drohobycki*: organ niezawisły, polityczno-społeczny i literacki – *Drohobycki Weekly*: an independent, political, social and literary organ, 31, p. 2 [in Polish].
- Zlewki / Kronika [Beakers / Chronicle]. (1902). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 35, p. 3 [in Polish].
- Zrobił dobry przygodny gescheft / Kronika [Make a good adventure gescheft / Chronicle]. (1900). *Tygodnik samborsko-drohobycki*: czasopismo polityczno-społeczno-ekonomiczne – *Samborsko-Drohobycki weekly*: political, social and economic journal, 48, p. 3 [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 19.01.2021 р.